



For Cultural Purposes Only (2009)

Autor: Adania Shibli

*Palestinský filmový archiv zmizel během izraelského obléhání Bejrútu v roce 1982. Snímek Sarah Woodové *For Cultural Purposes Only* oživuje paměť na jeho obsah slovním popisem a kresbami. Roznítil i osobní vzpomínky palestinské autorky Adanie Shibliové.*

Čas od času, když s někým mluvíte např. o vašem prvním dni ve škole, se druhý člověk okamžitě pustí do vzpomínání na svůj vlastní první den ve škole. Dobře si uvědomuji, jak otravné to může být. Přesto právě tak budu postupovat při zamyšlení nad experimentálním filmem Sarah Woodové *For Cultural Purposes Only*.

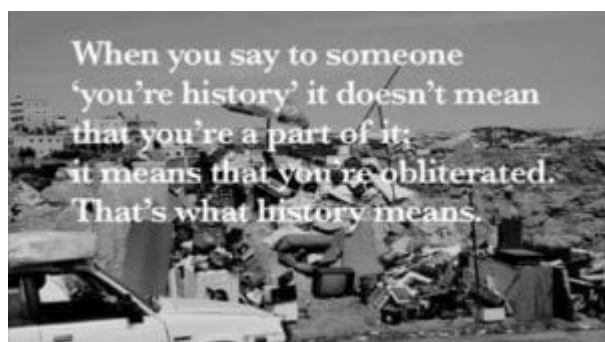
Film se skládá ze záblesků vzpomínek, paralelně se odvíjejících slovem i obrazem. V zvukové části tak slyšíme řadu lidí, včetně palestinských filmařů, popisovat jednotlivé scény, na něž si vzpomínají ze shlédnutých palestinských filmů, které byly přinejmenším ve svých původních verzích ztraceny po zmizení Palestinského filmového archivu při obléhání Bejrútu v roce 1982. Ve své vizuální části se režisérka pokouší tyto scény – které už dnes nemůžeme shlédnout – zdokumentovat pomocí jejich vykreslení.

Příběh o zmizení Palestinského filmového archivu lidé zájímaví se palestinský film dodnes silně prožívají, podobně jako uprchlíci prožívají ztrátu veškerého majetku po **Nakbě** („palestinské katastrofě“) roku 1948. Palestinská filmařka Azzah al-Hasanová na toto téma natočila film *Kings and Extras* (2006), v němž se pokusila po vzoru soukromého očka vystopovat archiv a všechny zúčastněné až do momentu jeho zmizení. A loni v srpnu Univerzita al-Aksá v Gaze (ano, Gaze!) uspořádala konferenci, zabývající se otázkou ztráty archivu a jejich následků, včetně neschopnosti rané palestinské kinematografie zaujmout svoje místo v archivu celosvětové kinematografie.

Pro mě i mé vrstevníky však nabývá otázka zmizení archivu zcela odlišného významu: nemohli jsme tyto průkopnické filmy sledovat a často ani nevěděli o jejich existenci. Naše znalosti domácí kinematografie jsou tak ohraničeny 80. lety – jako by předtím žádná díla nevznikla. A tak jsem s jedinou výjimkou – film Kasema Hawala *Aa'id ila Haifa* (Návrat do Haify, 1981) – žádný z filmů zmiňovaných Woodovou neviděla, a často ani neznala jejich názvy.

O existenci tohoto filmu jsem se dozvěděla teprve v roce 2004, když jsem jej viděla v rámci festivalu palestinského filmu „Sny národa“, organizovaného Hamidem Dabashim, profesorem filmové vědy na Kolumbijské univerzitě v New Yorku a palestinskou filmařkou Annemarie Jacirovou. Na festivalu se film pouštěl z videokazety spolu s dalšími, jejichž původní nosiče byly též ztraceny. Patřil k nim i *Laysa Lahum Wujud* (Neexistují, 1974) Mustafy Abu Aliho, jednoho z průkopníků palestinského dokumentu a jednoho z tvůrců, na jejichž díla Woodová ve svém filmu odkazuje.

Název filmu si „*Neexistují*“ vypůjčuje od tehdejší izraelské premiérky Goldy Meirové, [1] která tak odpověděla na dotaz o Palestincích, a zobrazuje scéna z života v uprchlickém táboře v libanonské Nabatíji. Začíná dlouhým záběrem pečlivě, ale nenásilně vykreslujícím každodenní ráno v táboře, s ženami věnujícími se snídani, věšení prádla, zametání dvorků nebo hnětení těsta; zatímco děti si buď hrají nebo vyrušují matky. Jedna z žen se vyhne tomuto povyku a vtlačí kus těsta do ruky svého kojeného dítěte, jehož tělo v ženě klíně klímá v rytmu jejích pohybů diktovaných hnětením. Na pozadí slyšíme jednu z písniček Umm Kulthúm, které ženy zpravidla po ránu poslouchají. Později hudbu vystřídá hlas děvčátka, předčítajícího z dopisu, v němž komusi vysvětluje, že mu dává jako dárek ručník a kus mýdla; posléze se omlouvá za ubohost svého daru. Její hlas diváka přenáší z tábora k příjemci dopisu, bojovníku odporu schoulenému v kopcích uprostřed divočiny, následně k izraelským bojovým letadlům hlídkujícím na obloze, což nás vrací zpátky do tábora, nyní zcela zničeného. V tomto okamžiku si člověk nemůže pomoci a vybaví si běžné ráno v táboře, se svými ženami a dětmi i onou dívkou předčítající z dopisu – **ti všichni už „neexistují.“**



For Cultural Purposes Only (2009)

S režisérem filmu Abu Alim jsem se už předtím několikrát setkala, dosud jsem však neviděla žádný jeho film; ani jsem o to příliš nestála. Nevím, jestli kvůli jeho burácejícímu smíchu, tlustým brýlím nebo náruživému pokuřování. Po zhlédnutí snímku jsem se strašlivě zastyděla za svou nevědomost a neznalost jeho přínosu dokumentu, zvláště tomu palestinskému. Zpravidla mají filmy tohoto typu působivost v podobném rozsahu jako zpravodajství

z Palestiny. Palestinský příběh zůstává působivý už nejméně sto let. Přesto *Neexistují* neukazuje žádný působivý příběh, ale na jeho místě každodenní život, který si divák nemůže přehnaně zidealizovat. A náhle tento život není. A to je celé. Jinými slovy, film si k vyprávění o palestinské tragédii nevybírání jednu konkrétní událost. Svou dokumentací všednosti a jejího zmizení však proniká až na dřeň tragédie.

Před několika týdny Abu Ali nečekaně zesnul, aniž od roku 1982 k palestinské kinematografii něčím výrazně přispěl. A stejně jako jeho film posvěcuje památku už neexistujícího života a znovu ji vyvolává k existenci, dílo Sarah Woodové posvěcuje vzpomínku na tohoto režiséra, který s námi podobně jako Palestinský filmový archiv už není, a oba je opětovně povolává k nové existenci.

Poznámka DP:

1] Izraelská ministerská předsedkyně **Golda Meirová** (1898—1978) dne 15. června 1969 v rozhovoru pro *The Sunday Times* prohlásila: „Nic takového jako palestinský národ neexistovalo. Kdy existoval nezávislý palestinský národ s palestinským státem? (...) Nestalo se to, že by existoval palestinský národ v Palestině, který by se považoval za palestinský národ a my přišli, vyhnali je a zabrali jejich stát. Oni neexistovali.“

Článek Adanie Shibliové **Not forgotten: The Palestinian Film Archive** vyšel na stránkách British Film Institute.